

Šiaulių muzikos mokykla

Šiaulių muzikos mokyklos veiklos pradžia siejama su 1939 m. Klaipėdos kraštą prijungus prie Vokietijos iš Klaipėdos perkeltos į Šiaulius muzikos mokyklos veikla. Tačiau ir iki tol, 3–4-ajame dešimtmetyje, Šiauliuose vyko intensyvus muzikinis gyvenimas, dirbo keletas išsilavinusių muzikų, kurie plėtojo miesto muzikinę kultūrą, vadovavo pajėgiems muzikos meno kolektyvams.

MUZIKINIS GYVENIMAS ŠIAULIUOSE 3–4-AJAME DEŠIMTMETYJE.
ALFONSO LIKERAUSKO, JUOZO GAUBO
IR BRONIAUS JONUŠO VEIKLA

Šiauliuose dirbo muzikas – kapelmeisteris, choro dirigentas, dainininkas (bosas), pedagogas Alfonsas Likerauskas (1895–1984), vėliau aktyviai reiškęsis Alytaus muzikiniame gyvenime kaip karinio Alytaus 2-ojo ulonų pulko pučiamųjų orkestro vadovas. 1926 m. jis Šiauliuose suorganizavo jaunimo dainų ir sporto šventę, nuo 1928 m. pradėjo dirbti Šiaulių mokytojų seminarijoje (įsteigta 1920 m.) su sustiprintu muzikiniu mokymu, o 1929 m. įsteigė privačią muzikos mokyklą, veikusią iki 1933 m. Tuomet joje fortepijono, smuiko, dainavimo ir teorijos klasėse mokėsi per keturiasdešimt mokinių¹. Fortepijoną dėstė Valentina Leonavičienė, baigusį Maskvos konservatoriją, ir Raisa Volpertienė, lankiusi Klindwortho konservatoriją Berlyne². Ketvirtajame dešimtmetyje šioje mokykloje ir Mokytojų seminarijoje dėstęs kompozitorius Juozas Strolia (1897–1969) 1936 m. išleido *Trumpą muzikos istoriją*³.

Muzikinis gyvenimas buvo labai intensyvus ir Valstybinėje gimnazijoje, kurioje veikė mišrus choras, vadovaujamas mokytojo Juozo Gaubo. J. Gaubas buvo kompozitorius ir choro dirigentas, mokėsis Rokiškio vargonininkų mokykloje, vėliau studijavęs muzikos teoriją Maskvos filharmonijos draugijos muzikos mokykloje (1899–1909), dirbęs Rusijos operos teatruose, Didžiajame teatre Maskvoje chormeisteriu ir netgi Vladikaukazo konservatorijos direktoriumi ir pedagogu⁴. 1927 m. dirbdamas Klaipėdos muzikos mokykloje, jis vadovavo mokyklos simfoniniam orkestrui, su kuriuo mokytojų ir mokinių jėgomis 1928 m. pradžioje pastatė Š. Guno operą *Faustas*⁵, 1936 m. J. Gaubas sukūrė muzikos dėstymo programą bendrojo lavinimo mokykloms⁶, 1937 m. išleido 60 dainų rinkinį pradinėms mokykloms *Mažųjų dainos*⁷. Tad toks iškilus pedagogas, vadovavęs gimnazijos chorui, ugdė mokinius, vėliau tapusius net profesionaliais dainininkais (operos soliste tapo Elena Kalvaitytė)⁸.

Šiaulių valstybinėje gimnazijoje veikė ir mokinių simfoninis orkestras, kuriam vadovavo Bronius Jonušas, nuo 1922 m. vadovavęs Šiauliuose dislokuoto Kauno kunigaikščio Vaidoto 8-ojo pėstininkų pulko pučiamųjų orkestrui, atlikdavusiam sudėtingo repertuaro kūrinius: Dž. Rosinio operos *Sevilijos kirpėjas* uvertiūrą, fantazijas Š. Guno operos *Faustas* ir Dž. Verdžio operos *Aida* temomis⁹. Orkestras dalyvavo miesto šventėse, valstybinių švenčių renginiuose. Gimnazijos, kurioje muzikos pamokos buvo privalomos, simfoniniame orkestre, vadovaujant B. Jonušiui, grojo keletas gerų smuikininkų, vėliau tęsusių profesionalias studijas (Motiekaitis, Antanėlis, kt.).

Šiauliuose 1928 m. vėl buvo atidaryta mergaičių gimnazija, kurioje taip pat veikė keletas muzikos kolektyvų. 1933 m. abiejų gimnazijų 200 choristų dalyvavo miesto vidurinių mokyklų dainų šventėje. Mergaičių gimnazijoje veikė ir styginių instrumentų orkestras, vadovaujamas A. Grigaitytės-Adomaitienės, kuriame dalyvavo kelios dešimtys mokinių¹⁰.

4-ajame dešimtmetyje Šiauliuose koncertuodavo styginių kvartetas, kuriame griežė buvęs Sankt Peterburgo Marijos teatro orkestro smuikininkas Stasys Jurkevičius, Jonas Fledžinskas (Jurgio Fledžinsko tėvas, altas), A. Košubienė (duktė) ir moksleivis Jurgis Fledžinskas, vėliau – Lietuvos kvarteto muzikantas, Valstybinės konservatorijos profesorius¹¹.

Šiaulių muzikiniame gyvenime, visuomeniniuose renginiuose ir dainų šventėse aktyviai dalyvavo ir Šv. Petro ir Povilo bažnyčios choras, religinės muzikos koncertus rengė Šv. Jurgio bažnyčios choras, jėzuitų bažnyčioje veikė vokalinis ansamblis (čia besimokydamas vargonavo būsimasis kompozitorius Julius Juzeliūnas), veikė Šiaulių sąjungos choras ir kiti chorai – Garso draugijos, Darbo rūmų, Kultūros bendrovės klubo, skautų vyrų choras, *Putpelės* draugijos choras¹². Šie chorai dalyvavo pirmoje respublikinėje ir kitose dainų šventėse, Lietuvos Dainų dienos (1924 m. rugpjūčio 23–25 d.) pasirodymuose ir Šiauliuose surengtoje Dainų šventėje¹³.

Šiaulių muzikinis gyvenimas buvo intensyvus ir įvairus – prie 8-ojo pėstininkų pulko pučiamųjų orkestro prisijungus civiliams miesto muzikantams, veikė nedidelis simfoninis orkestras, dalyvavęs miesto šventėse, valstybiniuose renginiuose. Šis orkestras pagal atskirą sutartį rengdavo koncertus su Valstybinės operos dainininkais. Todėl Šiauliuose koncertavo Valstybinės operos dainininkai Gražina Matulaitytė ir Julius Būtėnas (1929), Vincė Jonuškaitė-Zaunienė.

Ne tik Lietuvos miestuose, bet ir Latvijoje koncertavo dviejų kanklininkų orkestrų nariai, kuriems vadovavo Jeronimas Jankauskas, – tai pavasarininkų vienuolikos muzikantų *Naujųjų kanklių orkestras* ir Darbo rūmų kultūros klubo kanklininkų ansamblis. Šiaulių *Naujųjų kanklių ansamblis* 1938 m. koncertavo Rygos konservatorijos salėje. 1935 m. *Jaunosios Lietuvos* Šiaulių skyriaus kanklininkų ansamblis koncertavo Mintaujoje (Jelgavoje). Kolektyvas priklausė 1925 m. Prano Puskunigio įsteigtai Lietuvos kanklininkų draugijai¹⁴.

Šiauliuose veikė ir keli chorai – Šv. Petro ir Povilo bažnyčios, vad. Juozo Uoginto, nuo 1937 m. – Stasio Bekerio. Šv. Jurgio bažnyčios choras, kuriam vadovavo Antanas Balčiūnas ir Zigmąs Puidokas, rengė ir viešus koncertus, gastroliauvo Jelgavoje. Veikė Šiaulių sąjungos choras, kuriam įvairiu laiku vadovavo muzikai J. Uogintas, Z. Puidokas, P. Armonas, J. Strolia¹⁵. Šiauliečiai dainavo *Garso* draugijos, Darbo rūmų, *Kultūros* bendrovės klubo, skautų vyrų, *Putpelės* draugijos choruose. Šie ir kiti chorai, rengdamiesi pirmajai Lietuvos dainų šventei Kaune, įvykusiai 1924 m., susirinko į Šiaulių dainų šventę, kurioje dalyvavo 98 chorai¹⁶.

Tad iki 1939 m. atsikėlusios iš Klaipėdos muzikos mokyklos, Šiauliuose muzikai pradinį išsilavinimą gaudavo Valstybi-

nėje gimnazijoje, mergaičių gimnazijoje, įvairiuose choruose ir mokydamiesi privačiai.

MUZIKOS MOKYKLA PERSIKELIA IŠ KLAIPĖDOS

1939 m. kovo 26 d. iš Klaipėdos, okupavus ją vokiečiams, traukiniu buvo pervežtas buvusios Klaipėdos muzikos mokyklos turtas – baldai, instrumentai. Iš Klaipėdos atvyko ir mokyklos direktorius kompozitorius Juozas Karosas. Į V. Kudirkos pradinę mokyklą Dvaro g. per mokinių šv. Velykų atostogas buvo sudėtas visas mokyklos inventorius. Po atostogų atvykę muzikos mokyklos dėstytojai Ignas Prielgauskas, Stasys Vainiūnas, Stasė Dievaitytė, Sofija S. Juodvalkienė surengė koncertą visuomenei. Mokyklos mokslo metų pabaigos minėjimas įvyko 1939 m. birželio 10 d., o Klaipėdos mokykla buvo uždaryta rugpjūčio 1 dieną¹⁷.

Dėl į Šiaulius persikėlusios mokyklos teisinio statuso ir finansavimo Juozas Karosas ne kartą vyko susitikti su Vyriausybės nariais į Kauną. Ministrų tarybos nutarimu 1939 m. rugsėjo 1 d. nuspręsta atidaryti Šiaulių valstybinę vidurinę muzikos mokyklą.

1939/40 mokslo metais fortepijono, dainavimo, styginių instrumentų ir vargonų klasėse pradėjo mokytis 62 mokiniai, tarp kurių buvo Julius Juzeliūnas, Algirdas Lopas, Eugenijus Paulauskas, Saulius Sondeckis, Algimantas Kalinauskas – vėliau garsūs lietuvių muzikinės kultūros puoselėtojai¹⁸.

ŠIAULIŲ MUZIKOS MOKYKLOS PEDAGOGAI

Šiaulių muzikos mokykloje dėstę pedagogai buvo aukštos kvalifikacijos menininkai, įgiję aukštąjį muzikinį išsilavinimą įvairiose užsienio kraštų mokyklose, ne tik dėstę, bet ir rengdavę daug ir įvairių koncertų, į kuriuos įtraukdavę ir savo mokinius.

Juozas Karosas (1890 m. Spraguityje, Anykščių vls. – mirė 1981 m. Vilniuje) buvo kilęs iš muzikalios šeimos, jaunystėje bendravo su Juozu Gruodžiu, vargoninkavusiu Kuktiškiuose ir Aluntoje, giedojo vokales partijas per bažnytines apeigas. Pirmojo pasaulinio karo metu J. Karosas pasitraukė į Maskvą, ten dainavo rusų dainos kapeloje, vėliau Smolensko gubernijoje subūrė karo pabėgėlių chorą, Smolenske mokėsi muzikos, Jarceve, apsigyvenęs lietuvių Vainiūnų pensione, muzikos mokė Stasį Vainiūną – būsimą įžymų pianistą ir kompozitorių. 1921 m. grįžęs į Lietuvą, netrukus išvyko į Rygą studijuoti Latvijos konservatorijoje kompozicijos pas profesorių J. Vytuolį ir vargonininkavimo P. Juozaus klasėje. 1923 m. jis vedė Emiliją Vainiūnaitę¹⁹. Studijuodamas Rygoje, vargonavo Šv. Kotrynos bažnyčioje, vadovavo Šviesos draugijos chorui, dėstė muziką lietuvių mokyklose ir dalyvavo įvairioje meninėje veikloje. 1927 m. baigęs studijas, J. Karosas gavo laisvojo menininko diplomą.

1930 m. persikėlęs į Lietuvą, J. Karosas įsikūrė Kaune, vadovavo Dainos draugijos chorui, Valstybiniam radiofono simfoniniam orkestrui, parašė muzikos istorijos ir teorijos vadovėlį *Garsų kelias* (1937)²⁰. 1937 m. jis buvo paskirtas 1923 m. Stasio Šimkaus įkurtos Klaipėdos valstybinės muzikos mokyklos direktoriumi. Greta fortepijono, daugelio pučiamųjų instrumentų, smuiko, kompozicijos, kitų specialybių, jis įsteigė vargonų (katalikams ir liuteronams), violončelės, kontraboso, klarneto, kompozicijos klases, mokinių chorą, kamerinį orkestrą²¹, pats dėstė vargonų ir kitas disciplinas. Mokinių skaičius išaugo iki 120. Tad Šiaulių muzikos mokyklai ėmęs vadovauti J. Karosas turėjo ilgametę pedagogo ir vadybininko patirtį.

Mokyklos pedagogas Ignas Prielgauskas (g. 1871 m. Narvaišiuose, Kretingos aps., – mirė 1956 m.

Juozas Karosas – kompozitorius, vargonininkas, dirigentas ir pedagogas

Šiauliuose) mokėsi Liepojoje, 1898 m. baigė Varšuvos muzikos institutą (A. Michajlovsio kl.), 1903–1924 jame dėstė, tapo profesoriumi (1911). Pragyvenęs Varšuvoje 35 metus, jis grįžo į Lietuvą ir 1924–1939 m. dėstė Klaipėdos muzikos mokykloje, 1930–1937 buvo šios mokyklos direktoriumi²², daug koncertavo ir kaip solistas, ir su įvairiais ansambliais, 1933 m. surengė koncertą su Klaipėdos mokyklos simfoniniu orkestru (dirigavo Jeronimas Kačinskas). 1939–1954 m. I. Prielgauskas dirbo Šiaulių muzikos mokykloje. Jo mokiniai – pianistai Dainius ir Gytis Trinkūnai, muzikologai Adeodatas Tauragis, Laima Dutkevičiūtė-Burkšaitė²³. Šiauliuose I. Prielgauskas surengė daug koncertų. Jis mėgo skambinti Šopeno kūriniais. 1945 m. kovą vykusiam koncerte, kurį, anot Nemiros Pipikaitės, galima pavadinti pianisto „gulbės giesme“ (I. Prielgauskui tuomet buvo 74 metai), profesorius skambino F. Liszto *Etюдą* Des–dur, *Rapsodiją* Nr. 6, F. Šopeno *Etюдą* As–dur, E. Griego *Pavasarij*, R. Šumano *Polėkį*. Be to, šiame koncerte jis akompanavo keletą kūrinių dainavimo mokytoju Jonui Byrai²⁴. Net ir eidamas 78 metus, I. Prielgauskas dalyvavo Šopeno 100-ųjų mirties metinių minėjime 1949 m. Šiauliuose kaip atlikėjas²⁵. Kad I. Prielgauskas yra pirmasis profesionalus lietuvių virtuozas pianistas, atlikdavęs sudėtingiausius Šopeno ir kitų kompozitorių kūrinius, rašė Juozas Karosas²⁶.

Pianistė Sofija Grybauskaitė-Juodvalkienė (g. 1902 m. Chersone – mirė 1986 m. Vilniuje) 1922 m. grįžo su tėvais į Lietuvą. 1923–1926 m. studijavo Berlyne, Šterno konservatorijoje (prof. F. Masbacho kl.), ten vienerius metus ir dirbo. 1927–1939 m. dėstė Klaipėdos, 1939–1945 m. – Šiaulių muzikos mokyklose. Vėliau dirbo Vilniaus Juozo Tallat-Kelpšos muzikos mokykloje, 1949–1962 m. – Lietuvos valstybinėje konservatorijoje. Ji įvairiu metu ugdė pianistes Rimą Karosaitę, Tessą Juodelienę, Ritą Sakalienę, mokė kompozitorius Leoną Povilaitį, Feliksą Bajorą, muzikologą šiaulietį Adeodatą Tauragį²⁷.

Fortepijono specialybę dėstęs Stasys Vainiūnas (g. 1909 m. Rygoje – mirė 1982 m. Rokiškyje) buvo baigęs Latvijos konservatoriją, prof. A. Daugulio fortepijono kl. ir prof. J. Vituolo kompozicijos klasę. J. Karosui išvykus iš Rygos, iš jo perėmė vargonininko vietą Alberto bažnyčioje²⁸, dėstė muziką Rygos lietuvių gimnazijoje, 8-erius metus vadovavo šios mokyklos chorui²⁹. Nuo 1930 m. Vainiūniui ne kartą teko akompanuoti koncertuojantiems Latvijoje Lietuvos Valstybinio teatro

Stasys Vainiūnas – Lietuvos kompozitorius, pianistas, dirigentas, pedagogas, chorvedys, profesorius

solistams³⁰, su J. Karoso vadovaujamu *Šviesos* choru 1929 m. jis buvo išvykęs koncertuoti į Šiaulius ir Kauną³¹, sėkmingai pasirodė ir kaip solistas. Rygoje S. Vainiūnas rengdavo koncertus, dalyvavo draugijų rengiamuose vakaruose³², rašė lietuvių spaudoje apie kultūrinio gyvenimo įvykius. 1933 m. tapo tarptautinio pianistų konkurso, kuriame dalyvavo 252 atlikėjai³³, Vienoje laureatu, iškovojęs aštuntą vietą ir laureato diplomą. 1935–1936 m. jis tobulinosi Vienoje pas prof. Štojermaną, E. Zauerį³⁴. 1938 m. Rygoje susituokė su Birute Andriulūnaite. Jau pripažintas pianistas S. Vainiūnas vėliau koncertavo Latvijoje, Estijoje, Vokietijoje, Čekoslovakijoje, Suomijoje, Italijoje. Nuo 1938 m. dėstė Klaipėdos muzikos mokykloje, nuo 1939 m. – Šiaulių muzikos mokykloje. 1949 m. tapo Lietuvos valstybinės konservatorijos profesoriumi, specialiojo fortepijono katedros vedėju. Šiauliuose 1939/40 mokslo metais Vainiūnas turėjo 9 specialiojo fortepijono ir tiek pat privalomojo fortepijono mokinius³⁵. Taip pat dėstė muzikos teoriją, solfedžio disciplinas. S. Vainiūno specialiojo fortepijono klasę Šiaulių muzikos mokykloje lankė pianistė Rima Karosaitė, chorvedys Algimantas Lopas, pianistė ir žurnalistė Irena Mikšytė, TV muzikinių filmų režisierė Jadvyga Janulevičiūtė³⁶. 1940/41 mokslo metais S. Vainiūno specialiojo fortepijono klasėje mokėsi 23 mokiniai, o pats S. Vainiūnas laiške seseriai į Rygą rašė, kad tais metais į Šiaulių muzikos mokyklą įstojo per šimtą mokinių³⁷. Šiauliuose jis koncertavo kaip solistas ir su dainininkais S. Dievaityte, J. Byra, violončelininku P. Armonu. Šiauliuose Vainiūnas sukūrė garsiąją *Mažąją vabzdžių siuitą* – impresionistinių potėpių ciklą fortepijonui. Ją jis atliko ir koncerte Rygoje. 1942 m. Vainiūnai persikraustė į Kauną.

Dainavimą dėstė Jonas Byra (g. 1891 m. Panemunėje, Rokiškio r., – mirė 1972 m. Vilniuje), operos solistas, pianistas. 1913 m. jis baigė Černigovo muzikos mokyklą Ukrainoje³⁸, 1914–1916 m. studijavo Vienoje, 1933 m. tobulinosi JAV, Niujorke, 1934 m. – Paryžiuje. 1921–1940 m. – Kauno operos solistas, nuo 1924 m. dėstė Kauno muzikos mokykloje. 1940–1951 m. dėstė Šiaulių aukštesniojoje mokykloje (1945/49 mokslo metais – direktorius).

Dainininkė Stasė Dievaitytė-Skačkauskienė (g. 1903 m. Tbilisyje – mirė 1970 m. Panevėžyje). 1921–1927 m. mokėsi Kauno valstybinėje muzikos mokykloje, L. Skalskaitės-Šukevičienės ir Vladislavos Grigaitienės klasėse. 1927–1932 m.

studijavo Paryžiuje, 1931 m. baigė Normalinę muzikos mokyklą, įgijo koncertų dainininkės diplomą. 1932 m. Rusų konservatorijoje baigė S. Gladkajos-Kedrovos klasę. 1932–1936 m. dainavo Valstybės teatre. Klaipėdos muzikos mokykloje dėstė dainavimą 1938/39 mokslo metais, Šiaulių muzikos mokykloje – 1939–1944 metais. Vėliau dirbo Panevėžio muzikos mokykloje³⁹.

Smuiko specialybę 1939–1941 dėstė Povilas Matiuškas (g. 1912 m. Rygoje – mirė 1997 m. Čikagoje), baigęs Kauno konservatoriją ir 1934–1939 dėstęs Klaipėdos muzikos mokykloje. Violončelę ir kontrabosą iki 1944 m. dėstė Petras Armonas (1907 Manikūnuose (Pasvalio apskr.) – 1997 m. Sent Pytersberge (Floridos valstija, JAV). Baigęs Klaipėdos muzikos mokyklą ir griežęs Kauno valstybės teatro orkestre, 1942–1944 m. jis buvo Šiaulių teatro orkestro ir choro dirigentas, pastatė ir dirigavo tris operetas, su pianistu Vainiūnu ir smuikininku J. Jagėla, solistais S. Dievaityte ir J. Byra Lietuvos miestuose ir miesteliuose surengė apie 50 kamerinės muzikos koncertų. Vargonus, be Juozo Karoso, trumpai dėstė Zėnonas Nomeika (1911–1976), 1936 m. baigęs Paryžiaus normalinę muzikos mokyklą⁴⁰. Karoso mokinyms buvo Julius Juzeliūnas, koncertavęs Kaune, Jėzuitų bažnyčioje, 1945 m. rugsėjo 25 d.⁴¹ Vargonus pakaitomis dėstė Jonas Norkevičius, Antanas Verbickas⁴².

Tad J. Karoso vadovaujama Šiaulių muzikos mokykla pasižymėjo labai aukšto lygio pedagogų kolektyvu, kurių kvalifikacija tiko aukštajai muzikos mokyklai, nors ji turėjo tik vidurinės muzikos mokyklos statusą, stokojo tinkamų patalpų, glaudėsi keliose vietose – V. Kudirkos pradinėje, Prekybos institute, mokytojai dirbo ir savo butuose.

Jau pirmaisiais metais vargonų (J. Karoso ir Z. Nomeikos) klasėje mokėsi 21, spec. fortepijono (I. Prielgausko, S. Juodvalkie-nės ir S. Vainiūno) klasėse – 25, spec. dainavimo (S. Dievaitytės) klasėje – 15, smuiko (P. Matiuško) klasėje – 18, kontraboso (J. Bertulio) klasėje – 3, violončelės (P. Armono) klasėje – 4 moksleiviai. Tad iš viso kartu su atsikėlusiais iš Klaipėdos 23 mokiniais naujuosius mokslo metus pradėjo 85 mokiniai. Už mokslą reikėjo mokėti, buvo paskirtos tik 4 stipendijos, tad neturtingus mokinius mokykla šelpė pajamomis, gautomis už mokytojų ir mokinių koncertus⁴³. J. Karosas pradėjo organizuoti styginių orkestrą, kuriame turėjo groti ne tik mokiniai, bet ir mokytojai. Pirmasis viešas orkestro koncertas buvo surengtas Latvijos nepriklausomybės dienos proga, lapkričio 17 d., pranešimą apie latvių muziką padarė pats J. Karosas. Su orkestru koncertavo ir mokinių choras. Neturtingiems mokiniams šelpti buvo surengta keletas koncertų – 1940 m. vasario 24 d., gegužės 18 d. (mokytojų), kovo 9 d. (mokinių). Pirmuosius mokslo metus Šiaulių muzikos mokykla užbaigė styginių orkestro ir solistų smuikininkų ir vyrų choro koncertu.

1940 m. pasikeitus politinei santvarkai ir Lietuvą prijungus prie Sovietų Sąjungos, mokykla, priklausiusi Švietimo ministerijos Kultūros departamentui, tapo pavaldi Švietimo liaudies komisariato Meno reikalų valdybai⁴⁴. Antraisiais mokslo metais mokykloje buvo atidarytas pučiamųjų instrumentų skyrius ir bendrojo lavinimo skyrius. Buvo priimti 135 mokiniai, iš ankstesniųjų liko 49. 1941 m. rugsėjį mokykla gavo namą prie *Rūtos* fabriko. Mokymo programose pradėta daugiau dėmesio skirti rusų klasikinei ir sovietinei muzikai, nyko vargonų, kaip bažnytinio instrumento, specialybės reikšmė, pradėtos minėti Rusijoje vykusios 1917 m. revoliucijos metinės. Tokia proga miesto teatre buvo surengtas mokyklos simfoninio orkestro, choro ir solistų koncertas. Mokiniai ir mokytojai buvo įpareigojami dalyvauti rinkimų kampanijose į SSRS Aukščiausiąją tarybą 1941 m. sausį ir rengti gausybę koncertų įmonėse ir

Petras Juodelė – Lietuvos birbynininkas, dirigentas, pedagogas

įstaigose vykstančių susirinkimų metu. Mokykloje surengtas viešas rusų kompozatoriaus Piotro Čaikovskio 100-ųjų gimimo metinių minėjimo koncertas, kuriame dainininkai S. Dievaitytė ir J. Byra dainavo P. Čaikovskio romansus, operų arijas, S. Vainiūnas, P. Matiukas ir P. Armonas atliko styginių Trio a–moll, skambėjo *Metų laikų* pjesės, atliekamos fortepijonu. 1941 m. Gegužės pirmosios minėjime miesto teatre mokyklos simfoninis orkestras atliko V. A. Mocarto *Koncerto smuikui A–dur I* dalį (solistas P. Matiukas) ir Dž. Rosinio uvertiūrą *Tankredas*. Mokslo metų pabaigos koncerte, vykusiame berniukų gimnazijos salėje, birželio 14 d., kurios popietę prasidėjo šiauliečių trėmimai iš šalies geležinkelio vagonais, orkestras atliko Juozo Naujalo *Svajonę*, Mocarto *Mažosios nakties serenados I* dalį, Karso lietuviškų dainų pirmąją siuitą, koncertavo mokyklos vyrų choras, solistai Eugenijus Paulauskas, Kornelija Kalinauskaitė ir kiti⁴⁵. Netrukus prasidėjo Antrasis pasaulinis karas, pasikeitė dalis pedagogų, tačiau direktoriumi liko Juozas Karosas, o muzikos teoriją pradėjo dėstyti kompozitorius Julius Gaidelis (g. 1909 m. Švenčionių apskr. – mirė 1983 m. Broktone, Masačusetso valstija, JAV), 1937 m. Kauno konservatorijoje baigęs Juozo Gruodžio kompozicijos klasę. Šiaulių muzikos mokykloje jis dirbo iki 1944 metų. Vargonų specialybę pradėjo dėstyti Antanas Verbickas (g. 1902 m. Šiaulių apskr. – mirė 1966 m. Vilniuje), baigęs Kauno muzikos mokykloje vargonus ir kompoziciją, smuiką – Petras Vacbergas (g. 1907 m. Biržų aps. – mirė 1987 m. Čikagoje), baigęs Klaipėdos muzikos mokyklą, pučiamuosius instrumentus – A. Norkus, fortepijoną – N. Gasiūnienė, vokiečių kalbą – K. Pėželienė⁴⁶.

Karo metais mokykla dėl vokiečių administracijos poreikių iš Prekybos instituto turėjo išsikraustyti, ten stovėjusius vargonus teko perkelti į kitą pastatą, kuris vėliau visas atiteko muzikos mokyklai. Mokykla veikė ir karo metais, tačiau mokslo metų pabaigoje, 1941 m. vasarą, apie 30 proc. žydų tautybės mokinių „buvo atleisti“ iš mokyklos ir kartu su tėvais pateko į getą⁴⁷. Vis dėlto 1941/42 mokslo metų pradžioje buvo 173 mokiniai, o pabaigoje – 149⁴⁸. Mokiniai ir mokytojai koncertavo miesto visuomenei, mokykla paminėjo V. A. Mocarto 150-ąsias mirties metines.

1942 m. rudenį į mokyklą priimtas 51 mokinys; keletui išstojus, mokėsi 159 mokiniai. 1942–1943 metais į Kauno muzikos mokyklą dirbti išvyko Stasys Vainiūnas, atvyko smuiko mokytojas Juozas Jagėla. Mokslo metų pabaigoje mokyklos

kolektyvai dalyvavo iškilmingose pamaldose Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje, atliko Dž. Pergolezio *Stabat Mater* fragmentus, o vakare įvyko koncertas miesto teatre. 1943/44 mokslo metais priimti 56 mokiniai, veikė fortepijono, dainavimo, pučiamųjų, styginių, vargonų klasės. 1944 m. paminėtas mokyklos penkmetis. Netrukus priartėjo karo frontas.

MUZIKOS MOKYKLOS PEDAGOGAI IR LIETUVIŲ MENO IR MOKSLO CENTRO VEIKLOJE

Karo metais Šiauliuose įsikūrė Lietuvių meno ir mokslo centras, kurio pirmininkas buvo berniukų gimnazijos direktorius A. Raulinaitis, centro veikloje dalyvavo J. Karosas, vadovavęs muzikos sekcijai, Prekybos instituto dėstytojas ir mergaičių gimnazijos prancūzų kalbos mokytojas, vėliau Prancūzijoje išgarsėjęs semiotikas Algirdas Julius Greimas, muziejininkai, poetai. Centras leido almanachą *Varpai*, kuriame atsispindėjo ir muzikinis gyvenimas. Muzikos sekcijos veikloje dalyvavo muzikos mokyklos orkestras, pedagogai J. Karosas, J. Byra, S. Dievaitytė, I. Prielgauskas, S. Juodvalkienė, dalyvavę koncertinėje veikloje. Vacbergo, dėščiusio smuiką, iniciatyva atsirado pajėgus choras, tad J. Karosas su Vacbergu parengė Dž. Pergolezio *Stabat Mater*, J. Karosas su styginių orkestru koncertavo Šiauliuose, 1942 m. pavasarį – Utenoje. 1941–1942 m. didelę vakarų klasikų ir lietuvių kompozitorių vokalinės kūrybos programą parengė ir koncertavo S. Dievaitytė su Gaideliu. Tuo metu muzikos mokyklos mokytojams J. Byrai, P. Armonui kartu su dramos teatro direktoriumi poetu Faustu Kirša kilo mintis organizuoti muzikinį teatrą. Numatyta pastatyti paskutinį Verdžio *Traviatos* veiksmą. Tai buvo LMMC projektas, tačiau spektaklyje dalyvavo daug muzikos mokyklos mokytojų, Žermono vaidmenį atliko J. Byra, Alfredo – iš Kauno pakviestas operos dainininkas Antanas Sodeika, Violetą dainavo Gasiūnienė. Po sėkmingo spektaklio J. Byra pasiūvė statyti operetę. Kūrėsi Šiaulių muzikinis teatras, 1942–1943 m. sezono metu pastatyta K. Miliokerio operetė *Belvilio mergelė*. Ir vėlgi dalyvavo Šiaulių muzikos mokyklos dėstytoja S. Dievaitytė, mokyklos auklėtiniai Albinas Sodonis, Juozas Pėželis. Orkestro koncertmeisteris buvo Jagėla, dirigavo J. Byra, režisavo aktorius V. Sipaitis-Sipavičius, orkestre alto partija grojo moksleivis vargonininkas Julius Juzeliūnas⁴⁹. Susikūrus prie Šiaulių miesto teatro Muzikinis teatras suvienijo 70 artistų, tarp kurių dauguma buvo muzikos mokyklos pedagogai, moksleiviai. Tai P. Armonas, J. Byra, Vacbergas, J. Karosas. 1943 m. spalio 12 d. teatras pastatė P. Linke operetę *Gri-gri*, kuriai dirigavo P. Armonas, o vieną pagrindinių vaidmenų atliko moksleivė Vanda Ramanauskaitė. 1944 m. žiemą Šiaulių muzikinis teatras pastatė J. Štrauso operetę *Šikšnosparnis*, liepos 10 d. ruošėsi parodyti Antano Račiūno operą *Trys talismanai*, tačiau premjera neįvyko, nes artėjo karo frontas. Karo metais siauruoju geležinkeliu muzikos mokyklos mokytojai nuvykdavo į tolimesnius miestus – Pakruojį, Biržus, Pasvalį, Joniškėlį, Panevėžį, Anykščius, Uteną, o kitomis priemonėmis pasiekdavo Radviliškį, Kelmę, Kurtuvėnus. Dažniausiai koncertuodavo J. Karosas, Strolia, J. Byra, P. Armonas, kartais koncertinei grupei talkindavo vietos muzikos mokytojai (Panevėžyje – M. Karka, Radviliškyje – A. Marijošius, Utenoje – V. Čiulada)⁵⁰. Koncertuose Šiauliuose 1942 m. vasarą vyko Maironio 10-ųjų mirties metinių minėjimas, kuriame dainavo S. Dievaitytė, 1942 m. pabaigoje koncerte skambėjo F. Šuberto *Nebaigtoji simfonija*, taip pačiais metais vyko koncertas, kuriame skambėjo L. van Bethoveno VIII simfonija, R. Vagnerio operos *Tanhoizeris* uvertiūra, o 1943 m. pradžio-

je surengtas P. Čaikovskio kūrinų koncertas. 1943 m. spalio 31 d. Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje vyko J. S. Bacho kūrinų koncertas, kuriame vargonavo J. Karosas, dainavo S. Dievaitytė. Tie patys atlikėjai jėzuitų bažnyčioje surengė J. S. Bacho kūrinų koncertą ir 1944 m. kovo 26 d. 1943 m. gruodžio 20 d. vyko muzikos mokyklos mokinių koncertas⁵¹. 1944 m. rugpjūtį karo veiksmai nušlavė Šiaulių muzikos mokyklos pastatą, sunaikino jos inventorių. Sovietų valdžios struktūros mokyklą rengėsi atkurti, buvo gautos naujos patalpos, priimti 49 nauji mokiniai, o metų pabaigoje, birželio 14–15d., Mokytojų seminarijos salėje mokiniai atliko koncertinę programą⁵². Mokyklos direktorius J. Karosas išvyko į Klaipėdą, o direktoriaumi 1945 m. rugsėjo mėn. tapo J. Byra.

POKYČIAI ŠIAULIŲ MUZIKOS MOKYKLOS STRUKTŪROJE
IR JOS VADOVŲ VEIKLA

Šiaulių vidurinėje muzikos mokykloje mokėsi ir vaikai, ir vyresni moksleiviai, tad 1948 m., atidarius septynmetę mokyklą, iš muzikos mokyklos į ją buvo perkelti vaikai iki 14 metų.

Šiaulių muzikos mokykla plėtėsi, be fortepijono, dainavimo, styginių instrumentų, vargonų, teorijos ir pučiamųjų skyrių, 1948 m. pradėjo veikti akordeono ir chorvedybos klasės, 1951 m. – kanklių, 1953 m. pradėta dėstyti birbynės specialybė, 1958 m. įkurtas liaudies instrumentų skyrius, buvo dėstomos ir bendrojo lavinimo disciplinos. 1972 m. – ir mušamųjų specialybė.

Metams bėgant, mokyklos pavadinimas keitėsi. 1959 m. ji buvo pavadinta muzikos techniku, 1969 m. – Šiaulių aukštesniąja muzikos mokykla, 1993 m. balandžio 1 d. – Šiaulių konservatorija. Prie jos buvo įkurta ir vaikų muzikos mokykla. Į konservatoriją galėjo būti priimami moksleiviai, baigę ir pagrindinę mokyklą, ir vidurinę. Nuo 1995 m. mokslas vyko 2 pakopomis – baigusieji 9 klases mokėsi groti pasirinktu muzikos instrumentu ir baigdavo vidurinės mokyklos kursą. Po to jie galėjo stoti į Muzikos akademiją arba mokytis dar dvejetą metų ir tapti muzikos mokyklų mokytojais. 2010 m. konservatorijai suteiktas Sauliaus Sondeckio vardas. 2011 m. ji pavadinta Šiaulių Sauliaus Sondeckio menų mokykla, 2013 m. – Šiaulių

Sauliaus Sondeckio menų gimnazija. Kasmet vyksta naujų mokinių priėmimas į 9–11 klases, o nuo 2012 m. pradėtos formuoti ir pradinės klasės, tad planuojama, kad gimnazija turės 1–12 klasių kompleksą ir teiks mokiniams bendrąjį ir specialųjį meninį, ne tik muzikos, dailės, bet ir choreografijos išsilavinimą.

J. Byrai išvykus į Vilnių, 1949 m. direktoriaumi tapo Mykolas Zaščiurinskas (1949–1952), vėliau – Jokūbas Dargis (1952–1958), Petras Juodelė (1958–1966). Pastarasis, baigęs Lietuvos valstybinėje konservatorijoje liaudies instrumentų specialybę, grojęs Lietuvos ansamblyje, į Šiaulius atvykęs 1952 m., dėstė kanklių specialybę, dirigavimą, partitūrų skaitymą ir instrumentuotę, vadovavo pučiamųjų orkestrui. Iki 1958 m. buvo direktoriaus pavaduotoju. Juodelė Šiaulių mieste įsteigė dainų ir šokių ansamblį (vėliau – *Jovaro* ansamblis), vadovavo statybininkų rūmų dainų ir šokių liaudies ansambliai, Galanterijos fabriko kanklių ansambliai ir merginų chorui, Šeduvos vidurinės mokyklos kanklių ansambliai, trijose miesto ir šešiose respublikinėse dainų šventėse buvo vyriausiasis dirigentas⁵³. P. Juodelei 1966 m. išvykus į Vilnių vadovauti Juozo Tallat-Kelpšos aukštesniajai muzikos mokyklai, direktoriaumi tapo Jonas Lamauskas. Nuo 2005 m. mokyklai vadovauja Irena Asauskienė.

ŠIAULIŲ SIMFONINIS ORKESTRAS

Šiauliuose, kur po Antrojo pasaulinio karo muzikinio teatro tradicijos buvo beveik išnykusios, tik 1946–1948 m. nedidelis orkestras, vadovaujamas Domo Andriulio ir Petro Jauniškio, grojo operetės *Vestuvės Malinovoje* pastatymuose. Prisimenant senąsias muzikines Šiaulių tradicijas, 1958–1959 m. Petru Juodelei kilo mintis suburti simfoninį orkestrą, kuriame pradėjo groti vidurinės ir vaikų muzikos mokyklos dėstytojai, moksleiviai, miesto stygininkai mėgėjai K. Zibertas, J. Spangevičius, H. Jonaitis. Parengus programą, koncertai-paskaitos apie muzikos instrumentus vyko vidurinėse mokyklose, o 1958 m. lapkričio 30 d. orkestras pirmą kartą koncertavo Šiaulių dramos teatro salėje. Artėjant mokyklos dvidešimtmečiui, sumanyta pastatyti I. Dunajevskio operetę *Laisvasis vėjas*, tad P. Juodelė pakvietė talkinti Liudą Andriulį (g. 1922 m. Girkančių k., Akme-

Šiaulių muzikos mokyklos mokiniai su pedagogais

nės r., – mirė 1983 m., Tauragėje), choro dirigentą, kompozitorių, baigusį Lietuvos valstybinę konservatoriją, mokykloje dėsciusį chorvedybą. Operetės premjeroje 1959 m. balandžio 1 d. dirigavo L. Andriulis, pastatymo meno vadovas buvo P. Juodelė. Operetė buvo statoma mokyklos jėgomis, įvyko keturi spektakliai⁵⁴. L. Andriuliui išvykus į Vilnių, orkestrui ėmė vadovauti P. Juodelė. Kadangi mokykla neturėjo tinkamos salės repeticijoms, nuo ketvirtųjų orkestro darbo metų repetuota Šiaulių kultūros namų salėje. 1962 m. gegužės 12 d. Dramos teatre įvyko Šiaulių simfoninio orkestro koncertas, kuriame skambėjo F. Šuberto *Nebaigtoji simfonija*, L. van Bethoveno uvertiūra *Egmontas*, V. A. Mocarčio *Mažoji naktis muzika* (I d.), dalyvavo solistai – 11-osios vidurinės mokyklos mokytoja Zinaida Varanavičienė ir Šiaulių muzikos mokyklos dėstytojas (1960–1962) Gytis Trinkūnas, buvęs šios mokyklos mokinys, baigęs Lietuvos valstybinę konservatoriją. 1963 m. orkestras gavo pavyzdinio orkestro vardą. 1966 m. P. Juodelės vadovaujamas orkestras surengė koncertus Kretingoje, Naujojoje Akmenėje, repetavo kūrybinėje stovykloje Palangoje.

1966 m. P. Juodelei išvykus dirbti Vilniaus Juozo Tallat-Kelpšos muzikos mokyklos direktoriumi, Šiaulių muzikos mokyklai ėmė vadovauti Jonas Lamauskas, Lietuvos valstybinėje konservatorijoje baigęs fagoto specialybę. Jis taip pat perėmė ir vadovavimą Šiaulių simfoniniam orkestrui, surengė koncertų ne tik Lietuvos miestuose, bet ir Piarnu, Taline (1968), koncertavo įvairiuose Estijos, Latvijos miestuose (1969), Baltarusijos, Ukrainoje (1973). 1977 m. Šiaulių simfoninis orkestras simfoninių orkestrų konkurse užėmė pirmąją vietą, jam buvo suteiktas Liaudies simfoninio orkestro vardas⁵⁵. 1978 m. orkestras paminėjo 20-metį, o 1988 m. trisdešimtmečio jubiliejui parengė didelę klasikinių kūrinių programą. P. Čaikovskio *Koncertą fortepijonui b–moll* atliko solistas, Šiaulių muzikos mokyklos dėstytojas Romualdas Lukošius, skambėjo V. Gliuko, F. Šopeno, H. Veniavskio kūriniai. Per trisdešimt metų Šiaulių simfoninis orkestras surengė šimtus koncertų ir buvo puiki muzikavimo praktikos mokykla Šiaulių muzikos mokyklos dėstytojams ir moksleiviams. 1989 m. orkestras persiorganizavo į *Kamerinį orkestrą*, veikusį 1989–2003 m., grojo šiauliečių pedagogų kompozitorių Algirdo Bružo, Jono Kebliko kūrinius. 1993 m. šis kolektyvas surengė koncertų Vokietijoje. Orkestrui yra dirigavę dirigantai R. Šervenikas, S. Sondeckis, A. Šulčys, V. Stonkus. 2000 m. J. Lamauskas sukūrė Šiaulių konservatorijos kamerinį orkestrą, kuriame grojo mokyklos pedagogai. Tad, keičiantis mokyklos statusui, keitėsi ir orkestrinio muzikavimo Šiauliuose tradicijos ir galimybės.

ĮŽYMŪS MOKINIAI, ĮŽYMŪS PEDAGOGAI

Mokykloje įvairiu metu mokėsi Šiaulių krašte ir Šiaurės Lietuvoje gimę įžymūs meno veikėjai – pianistai Gytis ir Dainius Trinkūnai, pianistė Rima Karosaitė, dirigentas Saulius Sondeckis, kompozitoriai Julius Juzeliūnas, Vytautas ir Jurgis Juozapaičiai, Vytautas Laurušas, smuikininkai Eugenijus Paulauskas, Kornelija Kalinauskaitė, Algirdas Stulgys, muzikologė Daiva Kšanienė, vėliau – dainininkai Gintarė Skėrytė, Liudas Norvaišas, kanklininkės Regina Vaišnorienė, Regina Marozienė.

Šiaulių muzikos mokykla visada turėjo puikių pedagogų, kurie tęsė pirmosios pedagogų kartos, dirbusios nuo 1939 m., tradicijas. Fortepijono specialybę nuo 1952 iki 1967 m. dėstė Tessa Marija Juodelienė (vėliau M. K. Čiurlionio menų gimnazijos mokytoja), išugdžiusi nemažai pasižymėjusių mokinių – tarp jų dabartinį LMTA džiazos katedros vedėją prof. Artūrą Anusauską. Šio straipsnio autorė taip pat buvo šios pedagogės

Jonas Lamauskas – muzikas, dirigentas, pedagogas, visuomenės veikėjas

Šiaulių vaikų muzikos mokykloje ir Šiaulių muzikos technikume 1960–1966 m. auklėtinė.

1955–1959 m. mokykloje dėstė Dainius Trinkūnas (1931–1996), 1960–1962 m. – Gytis Trinkūnas (1936–1963).

1963–1974 m. fortepijono skyriaus vedėja dirbo įžymi pianistė Veronika Vitaitė, LMTA profesorė, daugelio (per 70) tarptautinių konkursų laureatų ugdytoja, iki šiol koncertuojanti pianistė.

Šiauliuose susikūręs ir 1964–1974 m. šiame mieste veikęs mokyklos pedagogų Veronikos Vitaitės ir Andriaus Povilaičio fortepijoninis duetas per 16 koncertinės veiklos metų surengė per 300 koncertų Lietuvoje ir užsienyje. Atlikėjai 1972–1976 m. studijavo Maskvos Gnesinų instituto aspirantūroje. V. Vitaitė koncertavo ir su Šiaulių muzikos mokyklą baigusiais Algirdu Stulgiu, Sauliumi Sondeckiu.

1952–1956 m. Šiaulių muzikos mokykloje mokėsi, o vėliau, baigęs Lietuvos valstybinę konservatoriją, dirbo (1961–1973) chorvedys Vytautas Žvirblis (Veronikos Vitaitės sutuoktinis), vadovavęs daugeliui Šiaulių miesto choro kolektyvų, dirigavęs dainų šventėse. Vėliau jo mokiniai buvo Martynas Staškus, Dainius Stumbras.

MUZIKOS TEORIJOS, STYGINIŲ IR PUČIAMŲJŲ INSTRUMENTŲ SPECIALYBIŲ DĚSTYTOJAI

1967–1970 m. Šiaulių muzikos technikume teorines disciplinas dėstė kompozitoriai Algimantas Kubiliūnas, Jonas Keblikas, muzikologas Liudas Šaltenis.

Šiaulių aukštesniojoje muzikos mokykloje 1966–1969 m. dirbo violončelininkas Kazimieras Kalibatas (g. 1938 Pakruojo r. – mirė 2015 m. Vilniuje), mokėsis šioje muzikos mokykloje 1954–1956 m. K. Kalibatas vėliau įkūrė 21 folklorinį ansamblį, jiems vadovavo, rinko tautosaką, 1992–1998 m. jis buvo *Žiemgalos* draugijos prezidentas, vėliau – viceprezidentas. 1992–2000 m. vėl dirbdamas Šiaulių konservatorijoje, Šiaulių pedagoginiame institute, Kalibatas griežė Šiaulių kameriniame orkestre ir fortepijoniniame trio. Parengė (su kitais autoriais) monografijas *Linelius roviau, dainavau* (1990), *Pakruojo apylinkės* (1996), *Lygumai. Stačiūnai* (2001) ir kt.

1939–1967 m. Šiaulių muzikos mokykloje dėstė smuikininkas, choro dirigentas, pedagogas Viktoras Jauniškis (g. 1907 m. Maskvoje – mirė 1990 m. Šiauliuose). 1925–1932 m. jis mokėsi Klaipėdos muzikos mokykloje. 1929–1939 m. vadovavo draugijos *Santara* chorams Klaipėdoje, Kretingoje, Priekulėje ir Sauguose. Dėstė Šiaulių muzikos mokykloje (su pertrauka 1944–1947 m., kai griežė Kauno muzikinio teatro orkestre), griežė antruoju smuiku mokyklos styginiame kvartete. Buvo Šiaulių

ŽIEMGALA

miesto dainų švenčių organizatorius, dalyvis, chorų vadovas. Šiaulių muzikos mokykloje atidaryta jo vardo auditorija (2007).

Šiaulių aukštesniojoje mokykloje dėstė smuikininkas Algirdas Stulgys (g. 1938 m. Taurakių k., Šiaulių r.). 1963 m. jis baigė Maskvos P. Čaikovskio konservatoriją, 1966 m. – šios konservatorijos aspirantūrą. Vėliau jis grojo Lietuvos valstybiniame kvartete (nuo 1979 m.), koncertavo daugelyje Europos šalių ir Japonijoje.

Variniais pučiamaisiais, smuiku, violončele, akordeonu 1945–1975 m. mokė groti Stasys Jautakas (g. 1906 m. Rygoje – mirė 1975 m. Šiauliuose). Violončelininkas, kapelmeisteris, pedagogas jis 1930 m. Šiauliuose baigė A. Likerausko privačią muzikos mokyklą. 1925–1936 m. griežė Lietuvos kariuomenės aštuntojo pėstininkų pulko orkestre Šiauliuose. 1949–1950 m. buvo šios mokyklos direktoriaus pavaduotojas. 1945 m. įkūrė mokyklos pučiamųjų orkestrą, iki 1966 m. jam vadovavo. Jam suteiktas Lietuvos nusipelnusio mokytojo vardas (1965).

Nuo 1974 m., baigęs Lietuvos valstybinę konservatoriją, pučiamųjų instrumentų skyriuje dėstė Virginijus Stonkus (g. 1951 Biržuose), vadovavo ir pučiamųjų orkestrui. 1981–1996 m. jis buvo Šiaulių miesto profesionalaus pučiamųjų orkestro dirigentas, meno vadovas. Su šiuo orkestru koncertavo Prancūzijoje, Švedijoje, Olandijoje, tapo Respublikinio pučiamųjų orkestrų sąskrydžio *Šiauliai-96* meno vadovu, mušamųjų instrumentų muzikos festivalių (nuo 1996 m.) Šiauliuose iniciatoriumi ir vienu iš organizatorių.

LIETUVIŲ ETNINIŲ INSTRUMENTŲ SPECIALISTAI

Kanklių specialybę ir dirigavimą 1952–1966 m. dėstė Petras Juodelė (g. 1924 m.), birbynę – 1955–1980 m. – Jurgis Pipiras (g. 1920 m. Kretingoje – mirė 2006 m. Šiauliuose). 1955 m. jis baigė Klaipėdos muzikos mokyklą. Nuo 1957 m. vadovavo Šiaulių liaudies instrumentų orkestrui, dešimt metų buvo *Šiaulių liaudies dainų ir šokių ansamblio* (vėliau *Jovaro*) orkestro vadovu.

Nuo 2002 m. Sauliaus Sondeckio mokykloje dirba tarptautinių konkursų laureatė mokytoja (nuo 2007 m. – mokytoja metodininkė) Regina Marozienė. Ji yra tarptautinio P. Stepulio kamerinių liaudies instrumentinės muzikos ansamblių konkur-

so Šiauliuose (2004, 2008, 2013), tarptautinio vaikų ir jaunimo tautinės muzikos festivalio *Tūto* Šiauliuose (2001, 2006, 2009) organizatorė, dainų švenčių dirigentė, respublikinio Jono Švedo liaudies instrumentų atlikėjų konkurso žiuri narė (2005, 2007, 2009), X tarptautinio akademinės muzikos konkurso Jūrmaloje (Latvija) žiuri narė (2009), kanklių trio *Aušrinė* narė (nuo 2000). Kaip solistė dalyvavo tarptautiniame Jono Švedo liaudies instrumentinės muzikos festivalyje (Vilnius, 2006, 2008), tarptautiniame Tytuvėnų vasaros festivalyje (Šiauliai, 2004), tarptautiniame Pärnu *Kannel* festivalyje (Estija, 2005). Yra grojusi solo, pritariant Klaipėdos kameriniam orkestrui (dir. R. Šervenikas), Lietuvos nacionaliniam simfoniniam orkestrui (dir. D. Povilonis). Regina Marozienė yra daugelio kompozitoriaus A. Bružo kūrinių kanklėms pirmoji atlikėja. Kanklininkė, beje, apgynė humanitarinių mokslų daktaro disertaciją, dėsto ir Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje.

CHORO DIRIGAVIMO PEDAGOGAI

Choro dirigavimo specialybę 1958–1981 m. Šiaulių aukštesniojoje muzikos mokykloje dėstė Romanas Andriuškevičius (g. 1931 m. Trakiškių k., Marijampolės r., – mirė 1997 m. ten pat). 1958 m. baigęs Lietuvos valstybinę konservatoriją, 1959–1977 m. jis vadovavo moksleivių choro studijai. Nuo 1960 m. buvo Šiaulių miesto dainų švenčių, 1978 m. ir 1983 m. respublikinių moterų ir vyrų chorų sąskrydžių dirigentas, 1981–1983 m. dėstė Šiaulių pedagoginiame institute. Vadovavo Šiaulių televizorių gamyklos vyrų chorui *Taurus* (1974–1983), su juo koncertavo Vokietijoje, Bulgarijoje, Vengrijoje.

Choro dirigavimą dėstė ir Pranas Jankauskas (g. 1929 m. Grincagalės k., Kupiškio r.), 1959 m. baigęs Lietuvos valstybinę konservatoriją. Suorganizavo miesto jaunimo mišrųjį chorą, 1969–1970 m. jam vadovavo, dėstė ir Šiaulių pedagoginiame institute, 1959–1963 m. buvo studentų mišraus choro, 1963–1971 m. merginų choro *Pavasaris* meno vadovas ir dirigentas. Buvo miestų dainų švenčių vyr. dirigentas, respublikinių dainų švenčių, studentų dainų švenčių *Gaudeamus* konsultantas ir dirigentas, vyr. dirigentas.

Šiaulių kamerinis orkestras

Nuo 1948 m. Šiaulių aukštesniosios muzikos mokyklos choro dirigavimą dėstė ir Bronius Sližys (g. 1915 m. Traupyje, Anykščių r. – mirė 2004 m. Vilniuje). 1944–1948 m. jis mokėsi Kauno konservatorijoje. Šiaulių muzikos mokykloje 1949–1953 m. ir 1967–1970 m. vadovavo moksleivių choro studijai. Vadovavo miesto chorams: *Elnio* gamybinio susivienijimo, medicinos darbuotojų, *Rūtos* fabriko, J. Janonio vidurinės mokyklos, Pedagoginio instituto, Pieno kombinato ir *Vairo* gamyklos jungtiniam mišriam chorui ir kt. Buvo Šiaulių miesto dainų švenčių organizatorius ir dirigentas, respublikinių dainų švenčių konsultantas.

Šiaulių muzikos mokykloje 1952–1956 m. mokėsi, o vėliau, baigęs Lietuvos valstybinę konservatoriją, dirbo (1961–1973) chorvedys Vytautas Žvirblis, vadovavęs daugeliui Šiaulių miesto choro kolektyvų, dirigavęs dainų šventėse.

1973–1986 m. Šiaulių aukštesniosios muzikos mokyklos dėstytoja dirbo chorvedė Danutė Dumbraitė-Vaičiulionienė (g. 1944 m. Kaune), 1967 m. baigusi Lietuvos valstybinę konservatoriją. Nuo 1974 m. ji – Šiaulių senosios muzikos ansamblio *Polifonija* chormeisterė, nuo 1986 m. – valstybinio choro *Polifonija* dirigentė, nuo 1992 m. dirbo Šiaulių universitete. Dirigavo apie 1500 koncertų Lietuvoje ir užsienyje (Švedijoje, Estijoje, Latvijoje, Rusijoje, Ukrainoje, Lenkijoje, Vokietijoje, Italijoje, Bulgarijoje ir kt). Pirmosios Baltijos ir Šiaurės šalių dainų šventės vyr. dirigentė (Ryga, 1995), chorų konkursų žiuri narė.

1980–1986 m. Šiaulių aukštesniosios muzikos mokyklos dėstytojas buvo ir choro dirigentas Sigitas Vaičiulionis (g. 1948 m. Vilniuje), 1971 m. baigęs Lietuvos valstybinę konservatoriją. 1973–1975 m. vadovavo *Jovaro* ansamblio chorui, 1984–1990 m. – televizorių gamyklos vyrų chorui *Tauras*, įkūrė Šiaulių kamerinį chorą *Polifonija* (1974), 1986–2005 m. – šio choro meno vadovas ir vyr. dirigentas. Su choru koncertavo Brazilijoje, Argentinoje, Švedijoje, Estijoje, Latvijoje, Ukrainoje, Rusijoje, Italijoje, Vokietijoje ir kt. Pasaulio lietuvių dainų švenčių dirigentas (1994, 1998). Nuo 1978 m. – Šiauliuose rengiamų tarptautinių religinės muzikos festivalių iniciatorius ir meno vadovas. Šiaulių miesto ir regiono dainų švenčių dirigentas ir konsultantas (nuo 1973).

AKORDEONO VIRTUOZŲ UGDYTOJA

Mokytoja ekspertė Marytė Markevičienė, buvusi Šiaulių aukštesniosios muzikos mokyklos absolventė, baigusi Lietuvos muzikos akademiją, nuo 1978 m., jau 37-erius metus, dirbdama Šiaulių muzikos mokykloje, išugdė per 20 tarptautinių konkursų laureatų. Žinomiausi – Martynas Levickis, Romas Morkūnas, Tadas Motiečius, Eglė Bartkevičiūtė, keturi jos mokiniai tapo Karalienės Mortos premijos laureatais, du – diplomantais. 2013 m. jai įteiktos miesto Garbės piliečio regalijos. Ji taip pat moko diriguoti bei groti ansamblyje ir orkestre. Ji yra tarptautinių festivalių-konkursų Šiauliuose *Linksmasis akordeonas*, kuriuose dalyvauja šimtai atlikėjų, iniciatorė, organizatorė ir dirigentė, viena iš tarptautinio akordeonistų orkestro *Baltijos tremolo* įkūrėjų. Už nuopelnus Lietuvai Marytė Markevičienė Lietuvos Respublikos Prezidento Valdo Adamkaus dekretu apdovanota Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino medaliu. 2010 m. jai suteiktas Metų šiaulietės vardas. Taip pat jai suteikta Šiaulių miesto kultūros ir meno premija už aukščiausius jos mokinių laimėjimus Lietuvos ir tarptautiniuose konkursuose. Mokytoja žiniasklaidoje rašo apie Lietuvos ir Šiaulių krašto akordeonistų veiklą ir jų pasirodymus tarptautiniuose konkursuose. Akordeoną šioje mokykloje taip pat dėsto Jonas Markevičius, moko pačius jauniausius mokyklos mokinius.

NEBLĚSTANTIS KULTŪROS ŽIDINYS

Pastaraisiais metais mokyklą garsina pianistė Meideinė Mickevičiūtė, akordeonininkai Eglė Bartkevičiūtė ir labiausiai žinomas pasaulyje Martynas Levickis.

Jaunuosius pianistus sėkmingai ugdo mokytoja ekspertė Laima Mameniškytė, vyr. mokytoja Olga Popova, mokytojos Marija Kaubrienė, Irina Tautkuvienė, Kristina Juciūtė.

Šiaulių muzikos mokykla nuo 1939 m. visuomet garsėjo kaip įspūdingas meninės kultūros židinys. Čia dirbo iškilūs XX a. Lietuvos menininkai Juozas Karosas, Stasys Vainiūnas, Ignas Prielgauskas, Jonas Byra. Mokyklos pedagogai visais laikais buvo įgiję aukštąjį universitetinį muzikinį išsilavinimą, buvo baigę mokslus Lietuvos ir užsienio aukštesiose muzikos mokyklose, nuolat tobulinosi ir koncertavo. Ir prieškarui, ir net Antrojo pasaulinio karo metais jie rengė koncertus, muzikinių spektaklių pastatymus Šiaulių dramos teatre, nuvykdavo net į tolimesnius miestelius. Šiems tikslams nuolat suburdavo simfoninį orkestrą, ansamblius. 1958 m. įsikūrė Šiaulių simfoninis orkestras, kuris veikė 30 metų, vėliau buvo reorganizuotas į Šiaulių kamerinį orkestrą. Į koncertinę veiklą nuolat buvo įtraukiami ir mokyklos mokiniai: jie koncertuodavo kaip solistai, buvo kviečiami į mokyklos kolektyvus ir į kolektyvus, veikusius už mokyklos ribų, bet ir juose grojo mokyklos pedagogai. Muzikos mokyklos pedagogai nuolat koncertuodavo kaip solistai (S. Vainiūnas, I. Prielgauskas), vėliau tradicijas tęsė Vitaitė, Povilaitis. Daugelis pedagogų buvo įžymūs kolektyvų vadovai (Juodelė, Lamauskas, Žvirblis), muzikinių renginių, dainų švenčių organizatoriai ir dirigentai (Juodelė, Vaičiulionis, Vaičiulionienė), patys dalyvavo tarptautiniuose konkursuose (Regina Marozienė) ir parengė puikių tarptautinių konkursų laureatų (Marytė Markevičienė).

Keičiasi mokyklos statusas, ji plečiasi, jai suteikiamas Sauliaus Sondeckio menų gimnazijos vardas. Šiaulių muzikos mokyklos mokytojų aukštą profesinį lygį ir šiandien patvirtina jos mokinių pasiekimai tarptautiniuose konkursuose ir pripažinimas Lietuvoje.

LITERATŪRA

1. *Nepriklausomybės metai*. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2009, p. 290–301.
2. Juodpusis Vaclovas. *Byra Jonas*. Visuotinė lietuvių enciklopedija III T. Vilnius, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2003, p. 213.
3. *Stasys Vainiūnas*. Parengė Ona Narbutienė. Vilnius, Vaga, 1991.
4. Juodpusis V. *Byra Jonas*, III t., Vilnius, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2003, p. 213.
5. Tumasonienė Violeta. *Armonas Petras*, Muzikos enciklopedija I t. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000, 77 p.
6. Stasys Jautakas žiūrėta: <http://www.savb.lt/lt/krastieciams/biografinis-zinynas-siauliu-sviesuomene1918-2005/2630-muzikai-dirigentai-instrumentalistai-muzikologai>

¹ *Šiaulių konservatorija 1939–1999*. Sudarytojai: Jonas Lamauskas, Jolanta Narkienė, Vytautas Veteikis. Šiauliai, *Saulės delta*, 1999, p. 20.

² Drašutienė L. Pianizmo padėtis ir plėtra. *Lietuvos muzikos istorija, II knyga*.

³ *Šiaulių konservatorija 1939–1999*. Sudarytojai: Jonas Lamauskas, Jolanta Narkienė, Vytautas Veteikis. Šiauliai, *Saulės delta*, 1999, p. 16.

⁴ Petrikaitė J. Vokalinė muzika, liaudies dainų išdailos. Vokalinės muzikos kūrėjai. *Lietuvos muzikos istorija, II knyga. Nepriklausomybės metai*. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2009, p. 495.

⁵ Kšanienė D. Muzikos plėtros ypatybės Klaipėdos krašte (1923–1939). *Lietuvos muzikos istorija, II knyga. Nepriklausomybės metai*. Vilnius, Lie-

- tuvos muzikos ir teatro akademija, Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2009, p. 96–106.
- ⁶ Petrauskaitė D. Muzikinio švietimo padėtis bendrojo lavinimo mokyklose. *Lietuvos muzikos istorija, II knyga. Nepriklausomybės metai*. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2009, p. 274.
- ⁷ Petrikaitė J. Vokalinė muzika, liaudies dainų išdailos. Vokalinės muzikos kūrėjai. *Lietuvos muzikos istorija, II knyga. Nepriklausomybės metai*. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2009, p. 492.
- ⁸ Šiaulių konservatorija 1939–1999. Sudarytojai: Jonas Lamauskas, Jolanta Narkienė, Vytautas Veteikis. Šiauliai, *Saulės delta*, 1999, p. 16.
- ⁹ Stankevičienė Janina. Pučiamųjų ir liaudies instrumentų muzikos atlikėjai *Lietuvos muzikos istorija, II knyga. Nepriklausomybės metai*. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2009, p. 208.
- ¹⁰ Šiaulių konservatorija 1939–1999. Sudarytojai: Jonas Lamauskas, Jolanta Narkienė, Vytautas Veteikis. Šiauliai, *Saulės delta*, 1999, p. 17.
- ¹¹ Ten pat, p. 19.
- ¹² Ten pat, p. 17.
- ¹³ Ten pat, p. 18.
- ¹⁴ Stankevičienė J. Pučiamųjų ir liaudies instrumentų muzikos atlikėjai *Lietuvos muzikos istorija, II knyga. Nepriklausomybės metai*. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2009, p. 216–218.
- ¹⁵ Šiaulių konservatorija 1939–1999. Sudarytojai: Jonas Lamauskas, Jolanta Narkienė, Vytautas Veteikis. Šiauliai, *Saulės delta*, 1999, p. 17.
- ¹⁶ Ten pat, p. 18.
- ¹⁷ Petrauskaitė D. Muzikinio švietimo padėtis bendrojo lavinimo mokyklose. *Lietuvos muzikos istorija, II knyga. Nepriklausomybės metai*. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2009, p. 266.
- ¹⁸ Šiaulių konservatorija 1939–1999. Sudarytojai: Jonas Lamauskas, Jolanta Narkienė, Vytautas Veteikis. Šiauliai, *Saulės delta*, 1999, p. 27.
- ¹⁹ (Narbutienė,10).
- ²⁰ Šiaulių konservatorija 1939–1999. Sudarytojai: Jonas Lamauskas, Jolanta Narkienė, Vytautas Veteikis. Šiauliai, *Saulės delta*, 1999, p. 27.
- ²¹ Petrauskaitė D. Muzikinio švietimo padėtis bendrojo lavinimo mokyklose. *Lietuvos muzikos istorija, II knyga. Nepriklausomybės metai*. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2009, p. 265.
- ²² Drąsutienė L. Pianizmo padėtis ir plėtra, *Lietuvos muzikos istorija, II knyga*, p., 292.
- ²³ Ten pat.
- ²⁴ Pipikaitė N. *Pianistas Ignas Prielgauskas*. Tiltai. Priedas, 2001, Nr. 7. Vakarų Lietuvos muzika (I), Mokslo darbai. Klaipėda, Klaipėdos universitetas, 2001, p. 126.
- ²⁵ Ten pat, p.127).
- ²⁶ Karosas J. *Nueitas kelias*, Vilnius, Vaga,1976, 2001, p. 282
- ²⁷ Drąsutienė L. Pianizmo padėtis ir plėtra, *Lietuvos muzikos istorija, II knyga*, p., 298.
- ²⁸ (Narbutienė,19).
- ²⁹ (Narbutienė,31).
- ³⁰ (Narbutienė,27).
- ³¹ (Narbutienė,28).
- ³² (Narbutienė,29).
- ³³ (Narbutienė,35).
- ³⁴ (Narbutienė,38).
- ³⁵ (Narbutienė,44).
- ³⁶ (Narbutienė,45).
- ³⁷ (Narbutienė,45).
- ³⁸ Šiaulių konservatorija 1939–1999. Sudarytojai: Jonas Lamauskas, Jolanta Narkienė, Vytautas Veteikis. Šiauliai, *Saulės delta*, 1999, p. 29.
- ³⁹ Vainauskienė T. Dainavimo pedagogika ir pedagogai. *Lietuvos muzikos istorija, II knyga. Nepriklausomybės metai*. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2009, p. 334.
- ⁴⁰ Landsbergytė J., Šeduikytė-Korienė E. Vargonininkų rengimas ir išsilieji vargonininkai. *Lietuvos muzikos istorija, II knyga. Nepriklausomybės metai*. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2009, p. 302–310.
- ⁴¹ Ten pat.
- ⁴² Šiaulių konservatorija 1939–1999. Sudarytojai: Jonas Lamauskas, Jolanta Narkienė, Vytautas Veteikis. Šiauliai, *Saulės delta*, 1999, p. 29.
- ⁴³ Ten pat, p. 31.
- ⁴⁴ Ten pat.
- ⁴⁵ Ten pat, p. 36.
- ⁴⁶ Ten pat, p. 37.
- ⁴⁷ Ten pat, p. 39.
- ⁴⁸ Ten pat.
- ⁴⁹ Šiaulių konservatorija 1939–1999. Sudarytojai: Jonas Lamauskas, Jolanta Narkienė, Vytautas Veteikis. Šiauliai, *Saulės delta*, 1999, p. 44.
- ⁵⁰ Ten pat, p. 46.
- ⁵¹ Ten pat, p. 46.
- ⁵² Ten pat, p. 48.
- ⁵³ Apanavičienė V. *Muzikinės tradicijos Šiaulių mieste: simfoninis orkestras – kultūros fenomenas*. „Žiemgala“, istorijos ir kultūros žurnalas. Leidykla Žiemgala; 2003/2, p. 35.
- ⁵⁴ Ten pat.
- ⁵⁵ Ten pat.

CULTURE

Virginija Apanavičienė

ŠIAULIAI MUSIC SCHOOL

Summary

The beginning of Šiauliai Music School's activities is related to the activities of Klaipėda Music School when it was moved to Šiauliai as in 1939 Klaipėda region was incorporated into Nazi Germany. However, in Šiauliai during the third and fourth decades of the 20th century an intensive musical life went on. There worked some educated musicians, who developed the musical culture of the city, led musical ensembles.

In recent years, pianist Medeinė Mickevičiūtė, accordionists Eglė Bartkevičiūtė and famous in the world Martynas Levickis have made the school known.

Expert teacher Laima Mameniškytė, teachers Olga Popova, Marija Kaubrienė, Irina Tautkuvienė and Kristina Juciūtė successfully develop young pianists' talents.

Since 1939, over three quarters of the century Šiauliai Music School has always been known as an impressive cultural center. Here worked eminent Lithuanian musicians of the 20th century Juozas Karosas, Stasys Vainiūnas, Jonas Byra and Ignas Prielgauskas. School teachers had acquired a university degree in musical education, completed their studies in Lithuania and foreign high schools, constantly studied and performed. During the pre-war and even World War II years, they initiated concerts and musical performances in Šiauliai Drama Theatre, visited the smaller towns. For these purposes they would organize a symphonic orchestra, ensembles, and in 1958 founded Šiauliai Symphony Orchestra, which performed for 30 years and later was reorganized into Šiauliai Chamber Orchestra. The school students were included to participate in the concerts: they gave concerts as soloists, were invited to the school and city music collectives; the school teachers also played in them. Vainiūnas and Prielgauskas regularly gave concerts as soloists, Vitaitė and Povilaitis continued this tradition. Many teachers were famous ensemble leaders (Juodelė, Lamauskas, Žvirblis), organizers and conductors of musical events and song festivals (Juodelė, Vaičiulionis, Vaičiulionienė), participated in international competitions (Regina Marozienė), their students became winners of international competitions (Marytė Markevičienė).

The school changes its status, now it is named Šiauliai Saulius Sondeckis School of the Arts. Students' achievements in international competitions and their recognition in Lithuania show high professional level of their teachers.

Virginija Apanavičienė
Lietuvos muzikos ir teatro akademija
Gedimino pr. 42, LT-01400, Vilnius

Gauta 2015 10 14
Atiduoti spausdinti 2015 11 23